

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 7/2001 vp**

**Valtioneuvoston selvitys EU:n laajentumisen
budjettivaikutuksista**

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 15 päivänä joulukuuta 2000 lähettänyt valtioneuvoston EU:n laajentumisen budjettivaikutuksia koskevan alustavan selvityksen (valtiovarainministeriön kirje 7.12.2000) valtiovarainvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten (E 99/2000 vp).

Jaostovalmistelu

Asia on valiokunnassa ollut valmisteltavana kaikissa jaostoissa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana

- budjettineuvos Rauno Lämsä, valtiovarainministeriö.

Hallinto- ja tarkastusjaostossa ovat olleet kuultavina

- kansanedustaja Jouni Backman
- aluekehitysjohtaja Märten Johansson, sisäasiainministeriö
- yksikön päällikkö Keijo Sahrman, Suomen Kuntaliitto.

Turvallisuus- ja puolustusjaostossa ovat olleet kuultavina

- poliisiylitarkastaja Matti Bäckman, esikuntaesiupseeri Jukka Savolainen ja yli-insinööri Jukka Metso, sisäasiainministeriö.

Verojaostossa ovat olleet kuultavina

- budjettineuvos Rauno Lämsä, valtiovarainministeriö
- tutkimusprofessori Jaakko Kiander, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
- varatoimitusjohtaja Pauli K. Mattila, Keskuskauppakamari
- talouspoliittinen asiamies Simo Pinomaa, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- ekonomisti Jaana Kurjenoja, Veronmaksajain Keskusliitto.

Sivistys- ja tiedejaostossa on ollut kuultavana

- neuvotteleva virkamies Matti Haavio, opetusministeriö.

Maatalousjaostossa ovat olleet kuultavina

- budjettineuvos Rauno Lämsä, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Kimmo Närhinen ja ylitarkastaja Kari Valonen, maa- ja metsätalousministeriö
- johtaja Tapio Kytölä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry.

Liikennejaostossa ovat olleet kuultavana

- rakennusneuvos Juhani Tervala, liikenne- ja viestintäministeriö
- kuljetustaloudellinen asiamies Maire Kaartama, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto
- toimitusjohtaja Kari Litja, Suomen Logistiikkayhdistys r.y.

Kauppa- ja teollisuusjaostossa ovat olleet kuul-
tavina

- teollisuusneuvos Arto Lepistö, kaupallinen
neuvos Pekka Lindroos ja ylitarkastaja Tapio
Laamanen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- EU-T&K-sihteeristön päällikkö Marja-Leena
Tolonen, Tekes.

Sosiaali- ja työjaostossa ovat olleet kuultavina

- finanssisihteerin Arto Salmela, sosiaali- ja ter-
veysministeriö

- neuvotteleva virkamies Sirkka Potila ja johta-
ja Pertti Toivonen, työministeriö.

Asunto- ja ympäristöjaostossa ovat olleet kuul-
tavina

- kansainvälisten asiain neuvos Leena Simo-
nen ja talousjohtaja Oili Hintsala, ympäristö-
ministeriö.

Kirjallisen lausunnon ovat jättäneet Palkansaaji-
en tutkimuslaitos ja Tilastokeskus.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Valtioneuvoston muistiossa on pyritty tuotta-
maan alustavaa tietoa laajentumisen budjettivai-
kutusten perusasetelmista. Vaikutuksia on tässä
vaiheessa vaikea arvioida yksiselitteisesti, eten-
kin lähtökohtaoletusten runsaus vaikeuttaa arvi-
ointia. Laajentumiseen osoitettavat varat rahoit-
uskaudella 2000—2006 on jo budjetoitu Berliin-
in Eurooppa-neuvostossa sovittujen Agenda
2000 -päätösten mukaisesti. EU:n itälaajentumi-

sen arvioidaan maksavan kuuden lähivuoden ai-
kana n. 80 mrd. euroa. Neuvottelujen edetessä
uusien jäsenten liittymisajankohta näyttää kui-
tenkin lykkääntyvän. Rahoitusratkaisuihin vai-
kuttaa lisäksi se, että nyt neuvotteluissa on kak-
sitoista hakijamaata kuuden sijaan. Laajentumi-
sen budjettivaikutukset Suomen näkökulmasta
tulevat korostumaan erityisesti uudella rahoitus-
kaudella.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

EU:n laajentuminen on käsiteltävänä olevan
asiakirjan mukaan Suomen prioriteetti. Laajen-
tumisen budjettivaikutuksia on tarkasteltu jäsen-
maissa vasta hyvin vähän. Suomen osalta ensim-
mäiset viralliset laskelmat valmistuvat valtiova-
rainministeriön mukaan vasta kuluvan vuoden
lopulla. Tässä vaiheessa on käytettävissä vasta
alustavaa tietoa laajentumisen budjettivaikutus-
ten perusasetelmista ja suuntaviivoista. Laajen-
tumisen budjettivaikutukset riippuvat paljolti
siitä, millä aikataululla ja millä ehdoilla mikin
hakijamaa hyväksytään jäseneksi.

Laajentumiseen osoitettavien varojen suh-
teen vuoteen 2006 saakka on valiokunnan mie-
lestä syytä pitäytyä Eurooppa-neuvostossa so-

vittuihin Agenda 2000 -päätöksiin. Tulevissa
laajentumisen rahoitusta koskevissa neuvotte-
luissa Suomen tulee toimia aktiivisesti taakan-
jaon mahdollisten vääristymien oikaisemiseksi
siten, ettei millään jäsenmaalla olisi jatkossa eri-
vapauksia suhteessa muihin jäsenmaihin. Nykyi-
set rahoituskehykset määrittelevät pitkälti Suo-
men rahoitusvastuut ja EU:lta saatavat tuet vuo-
teen 2006 asti. Valiokunta korostaa edelleen
EU:n budjettikurin merkitystä. Valiokunnan kä-
sityksen mukaan laajentumisen menovaikutuk-
sia on seurattava tarkasti. Kun Suomen netto-
maksajarooli tulee tulevaisuudessa voimistu-
maan, on ennen laajentumista pidettävä huoli
siitä, että Suomi voi vastineeksi omalle maksaja-
roolilleen maksimaalisesti hyödyntää yhteisöltä
saatavat tuet.

Vuoden 2007 alusta lähtien EU:lla tulee olla
uudet rahoituskehykset. Tässä valmisteluproses-

sisä joudutaan arvioimaan EU-budjetin tulo- puolen — perinteiset omat varat, ALV-varat, BKTL-varat ja muut tulot — muutostarpeita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asian- tuntijatahoilla ei ole yksimielisyyttä siitä, min- kä tulolajin merkityksen korostaminen olisi tar- koituksen mukaisinta Suomen kannalta. Valio- kunnan mielestä on tärkeää, että hallitus tulevai- suudessa seuraa tarkoin, onko vuoden 2006 jäl- keen näköpiirissä tulopuoleen muutoksia, jotka olennaisesti vaikuttavat Suomen suhteelliseen asemaan.

Maataloutta koskevat vaikutuslaskelmat

Kuten valtioneuvoston selvityksestä käy ilmi, laajentumiseen osoitettavat varat rahoituskau- della 2000—2006 on jo budjetoitu Berliinin Eu- rooppa-neuvostossa sovittujen Agenda 2000 -päätösten mukaisesti myös maatalouden osalta. Agenda 2000:n oletusten mukainen kuuden uu- den jäsenen laajentumismalli on mahdollista to- teuttaa rahoituksen puolesta nykyisten kehysten puiteissa. Kehykset eivät kuitenkaan mahdolli- sta maatalouden suorien tukien täysimääräistä maksamista, kuten ao. hakijamaat ovat omista positioissaan edellyttäneet.

Kaikkien laajentumiseen liittyvien laskel- mien erityisenä vaikeutena on lähtökohta- oletusten runsaus ja epävarmuus. Epävarmuus ei liity pelkästään siihen, kuinka montaa maata laa- jentuminen koskisi ja mikä olisi hakijamaiden liittymisajankohta. Hakijamaiden maatalouden ja yleensäkin talouden kehitys on epävakaata ja vaikeasti ennustettavissa. EU:n komission ja jä- senmaiden kanta jäsenille mahdollisesti makset- taviin suoriin tukiin ja niille määrättäviin tuotan- tokiintiöihin on avoin. Yhteisen maatalouspoli- tiikan välitarkastus suoritetaan tiettyjen tuotteiden osalta vuosina 2002—2003. Uusien jäsen- maiden maatalousmarkkinoiden ja -tuotannon kehittymistä on maatalouslaskelmissa vaikea en- nakoida. Interventio toimiin vaikuttavia maata- loustuotteiden maailmanmarkkinahintoja ja va- luuttakurssivaihteluja on vaikea ennustaa pi- demmällä aikavälillä. Myös meneillään oleva WTO-kierros saattaa aiheuttaa paineita sekä ny-

kyisten että uusien jäsenmaiden maatalouspoli- tiikkaan.

Edellä todettujen epävarmuustekijöiden valli- tessa voidaan tässä vaiheessa arvioida vain me- notarpeita enimmillään rahoituskaudella 2007— 2013. Enimmillään maataloustukitarpeet nousi- sivat valiokunnalle toimitettujen laskelmien mu- kaan 54 miljardiin euroon, mistä puuttuvat kui- tenkin interventio- ja vientitukien resurssitar- peet. Uusien jäsenmaiden osuus tästä olisi 12 miljardia euroa ja nykyisten jäsenmaiden osuus 42 miljardia euroa. Tämä laskelma perustuu olettamukselle nykyisen EU 15:n maatalouspoli- tiikan soveltamisesta uusissa jäsenmaissa. Suo- rien tukien kustannukset olisivat tämän laskel- man mukaan noin 7—8 miljardia euroa. Nimen- omaan suorien tukien maksamisella olisi ratkai- sevin vaikutus siihen, millaiseksi laajentumisen maatalouskustannukset lopulta muodostuisivat. Tuotantokiintiöillä on tiivis yhteys suorien tukien tarpeeseen.

Valtioneuvoston selvityksessä on tarkasteltu myös laajentumisen budjettivaikutuksia Suo- meen ja sen maatalouteen. Valmistelussa tode- taan nousevan esille Agenda 2000:n mukaisten, Suomea koskevien erityisratkaisujen jatkami- nen sekä tarvittaessa uusien vastaavien järjeste- lyjen löytäminen. Selvänä voitaneen pitää sitä, että pitkällä aikavälillä maatalouspolitiikka yh- denmukaistuu vanhoissa ja uusissa jäsenmaissa. Lyhyellä tähtäyksellä on vaikea kuvitella suori- en tukien käyttöönottamista heti täysimääräisi-nä sekä EU:n budjetin että hakijamaiden vas- taanottokyvyn näkökulmasta. Hakijamaiden pi- täisi saada myös maatilansa ja elintarviketeolli- suuden laitoksensa sellaiseen kuntoon, ettei yhe- teismarkkinoilla ole ongelmia elintarviketurval- lisuuden eikä kasvi- ja eläinterveyden suhteen. Jotta tähän tavoitteeseen päästään, tarvittaneen muun muassa investointitukia.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan laa- jentumisen vaikutuksia EU:n yhteiseen maata- louspolitiikkaan ja Suomeen selvitetään parhail- laan maa- ja metsätalousministeriön tulevai- suusstrategian laajentumista käsittelevässä ala- työryhmässä. Laajentumisen budjettivaikutuk- set Suomenkin kannalta tulevat korostumaan eri-

tyisesti uudella rahoituskaudella. Tällöin on tärkeää, että löydetään kansallisesti tärkeitä maatalouden erityisratkaisuja, joissa otetaan huomioon Suomen maatalouden erityisolosuhteet. Keskeistä on myös maatalouden osalta neuvotella hakijamaiden kanssa liittymissopimukset, jotka pitävät laajentumisen kustannukset kohtuullisina.

Alue- ja rakennepolitiikka

Alue- ja rakennepolitiikan rahoitustarpeista näyttäisi muodostuvan maatalouden rahoitusta ongelmallisempi kysymys laajentumisen edestä. Enimmillään vanhojen ja uusien jäsenmaiden rakennetoimiin jouduttaisiin tässä laskelmassa osoittamaan vuositasolla 64 miljardia euroa eli runsas 40 prosenttia koko budjettirahoituksesta, kun perustana käytettäisiin nykyisten tukien enimmäistasoa. Uusien jäsenmaiden osuus tästä olisi 35 miljardia euroa nykyisten jäsenmaiden osuuden ollessa tällöin vuotta 2006 vastaavalla tasolla eli 29 miljardia euroa. Tämän laskelman mukaiset minimitarpeet olisivat yhteensä 44 miljardia euroa.

EU:n rahoituskehykset on sovittu nykyisten jäsenmaiden osalta vuoden 2006 loppuun ja myös laajentumiseen on joiltakin osin varauduttu. Laajentuminen tapahtuu kuitenkin ennakoitua suurempana, joten rahoituskehyksiä joudutaan tarkastelemaan uudestaan joko kauden 2000—2006 osalta tai vaihtoehtoisesti laatimaan uudet kehykset vuosille 2005—2010. Valtiovarainvaliokunta yhtyy hallituksen arvioon, että kuluvan kauden osalta on vaikeaa nähdä tarvetta ja mahdollisuuksia sovittujen kehysten muuttamiseen ja sitä kautta vaikutuksia Suomeen tulevaan EU:n rakennerahoitukseen. Nykyisistä rakennerahastovaroista Italia, Espanja ja Kreikka saavat suurimman osan. Myös Saksa saa merkittävästi rakennerahastovaroja.

Myös alue- ja rakennepolitiikkaa koskevat menot olisi tarkoitus rahoittaa omien varojen 1,27 prosentin tulokaton puitteissa. Alue- ja rakennepolitiikan osuus olisi myös jatkossa 0,46 prosenttia.

EU:n aluepolitiikan kustannusten kannalta ratkaisevan tärkeiksi muodostuvat BKT-katon taso ja laskentatapa sekä uusien ja vanhojen jäsenmaiden kasvuerot ja BKT-tasojen suhde. Mikäli maakohtainen BKT-katto asetettaisiin nyt lähtökohtana olevalle neljän prosentin tasolle, se rajaisi uusien jäsenmaiden rakennepolitiikan menot hallituksen laskelmien mukaan noin 22—25 miljardin euron tasolle. Käytännössä tämä tietäisi sitä, että uusille jäsenmaille muuten tulevista rakennerahastovaroista nähtävästi leikkautuisi yli puolet. BKT-katon suoraviivaisesta soveltamisesta kärsisivät eniten köyhimmat hakijamaat, joissa tuki-intensiteetti jäisi varsin alhaiseksi verrattuna vauraampiin hakijamaihin ja nykyisiin koheesiomaihin. Lähtökohtana ei toisaalta voine olla myöskään korkein nykyinen tuki-intensiteetti, joka tarkoittaisi hakijamaiden tukikustannusten nousua yli 30 miljardiin euroon. Hallituksen selvityksessä onkin aivan oikein todettu suureksi haasteeksi löytää järjestelmä, joka olisi tasapuolinen sekä kaikkein köyhimpien että hieman vauraampien maiden ja alueiden kannalta.

Valiokunta katsoo, että uutta, vuonna 2007 alkavaa rakennerahastokautta valmisteltaessa keskeiseksi kysymykseksi nousee tasapainoisen järjestelmän luominen myös vanhojen ja uusien jäsenmaiden välille. Tämä edellyttää kuitenkin luovia ratkaisuja. Esimerkiksi 75 prosentin BKT-rajan säilyttäminen erottamaan kaikkein heikoimmin kehittyneet alueet muista, johtaa ongelmalliseen tilanteeseen. Tällöin aikaisemmin suuri joukko vanhojen jäsenmaiden kaikkein heikoimpia alueita yhtäkkiä luettaisiin kehittyneemmiksi alueiksi ilman, että mitään todellista kehitystä näillä olisi tapahtunutkaan.

Olettaen, että bruttokansantuote kasvaa reaalisesti 2,5 prosenttia vuodessa nykyisissä jäsenmaissa ja 4 prosenttia vuodessa hakijamaissa, jälkimmäiset kuroisivat EU 15 -keskiarvoa kiinni 1,463 prosenttia vuodessa. Tällä oletuksella noin 90 prosentin 12 hakijamaan 106 miljoonan asukkaan väestöstä oletetaan edelleen vuonna 2010 pääsevän Tavoite 1:n piiriin. Oletuksena tässä laskelmassa on edellä todettu 75 prosentin BKT-rajaa. Yhtenä vaihtoehtona saattaisi olla tä-

män rajan laskeminen erikseen nykyisille ja tuleville jäsenmaille.

Valiokunta pitää selvänä, että laajentuminen myös alue- ja rakennepolitiikan osalta tulee edellyttämään pitkiä siirtymäkausia. Ilman pitkiä siirtymäaikoja alue- ja rakennepolitiikan tukiin eräille nykyisille jäsenmaille ei synny ratkaisua laajentumisen osalta. Tämä puolestaan vesittäisi tavoitteet yksinkertaistamisesta ja tehostamisesta, joita ei onnistuttu saavuttamaan tämänkään ohjelmakauden osalta.

EU:n rahoitus ja toimenpiteet ovat täydennysperiaatteen mukaisesti vain lisä kansallisiin toimenpiteisiin. Tämän vuoksi on tärkeää seurata kansallisten toimenpiteiden vaikutusta tavoitellun tasapainoisen alueellisen kehityksen kannalta. Erityisen merkittävää on kansallisten yritystykien seuranta, sillä usein ne ovat varakkaisissa jäsenmaissa tasoltaan jopa suurempia kuin EU-tuet ja vääristävät ja mitätöivät siten yhteisen alue- ja rakennepolitiikan tavoitteita.

Suomesta on laajentumisen myötä tulossa yhä selvemmin nettomaksaja. Kuten valtioneuvoston selvityksessäkkin on todettu, vuoteen 2006 asti on kansallisesti tärkeää, että varsinkin Suomen rakennerahasto-ohjelmat kyetään toteuttamaan ja hyödyntämään täysimääräisesti. Valiokunta yhtyy myös selvityksen jatkotoimena esitettyyn tavoitteeseen Suomen heikoimmin kehittyneiden alueiden saamisesta korkeimpien alue-tukien piiriin vuoden 2006 jälkeenkin. Kohesio- ja rakennepolitiikan harjoittaminen etäisillä, harvaan asutuilla, pitkistä välimatkoista kärsivillä alueilla sekä raja-, rakennemuutos- ja työttömyysalueilla on erityisen tärkeää.

Liikenneverkot ja Suomen logistinen asema unionin laajentuessa

EU myöntää hakijamaille nykyisin ns. ISPA-rahastosta vuosittain noin 500 miljoonaa euroa pan-eurooppalaisten liikennekäytävien ja -alueiden kehittämiseen. Tämä tuki voi olla hankekohtaisesti merkittävämpää kuin TEN-hankkeisiin osoitettu tuki. Unionin laajentuessa Euroopan laajuisten liikenneverkkojen merkitys korostuu ja EU:n budjettiin sisältyvän TEN-määrä-

rahan tarve kasvaa. Liikenneinfrastruktuurin kehittämistä ja sen rahoitustarvetta arvioitaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota kestäväan kehityksen sekä ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseen. Samalla tulisi luoda kehittyneitä liikennejärjestelmiä vastaamaan mm. liikenne-ruuhkien ja saastumisen aiheuttamiin ongelmiin. Vaikka maantieverkot ovat varsin keskeisellä sijalla liikenneinfrastruktuurin kehittämisessä, tulisi erityisesti tavarakuljetusten käyttämien reittien kehittämisessä löytää myös ratkaisuja, joissa käytetään mahdollisimman paljon rautatie- ja vesireittejä. EU:n laajentumiseen liittyviä rahoituskysymyksiä selvitettäessä tulisi kiinnittää huomiota sekä Suomen kansallisten tarpeiden huomioon ottamiseen että siihen, miten ne kytetään laajentumiseen liittyviin ratkaisuihin.

Liikenneinfra koskevia hankkeita suunniteltaessa on tärkeää pyrkiä Suomen ja erityisesti teollisuuden kilpailukyvyyn kannalta merkittävien liikenneverkkojen kehittämiseen. Itämeren alueella laajentuminen vahvistaa Suomen teollisuuden logistista asemaa, kun lähialueilla olevat markkina- ja hankinta-alueet kasvavat. Suomen kannalta merkittäviä pan-eurooppalaisia liikennekäytäviä ovat mm. korridoori 1 (mm. Via Baltica) ja korridoori 9A (mm. Pietarin ohikulkutie). Teollisuuden kuljetusten kannalta on tärkeää, että logistiset yhteydet etenkin Baltian maihin ja Puolaan ovat toimivia ja että Via Baltica -reitti nopeutuu ja sen käyttökelpoisuus paranee. Yhteydet Puolaan ovat etenkin Suomen metalliteollisuuden kuljetusten kannalta tulleet viime aikoina entistä tärkeämmiksi. Viron EU-jäsenyys lisää todennäköisesti myös Helsingin ja Tallinnan välistä vuorovaikutusta, mikä puolestaan lisää mahdollisuuksia teolliseen ja kaupalliseen yhteistyöhön.

Infrastruktuurin kehittämisen hitauden vuoksi useisiin liikenteeseen liittyviin ongelmiin ja hankkeisiin, esim. rajanylityspaikkojen kehittämiseen, tulisi kiinnittää huomiota jo riittävän aikaisessa vaiheessa. Teollisuuden kilpailukyvyyn kannalta olisi myös tärkeää, että hakijamaat eivät saisi sellaisia poikkeuksia, jotka vääristävät kuljetuspalveluiden kilpailutilannetta jäsenmai-

den ja hakijamaiden välillä. Suomella olisi myös mahdollisuus logistiikkaan liittyvän tietotaidon myyntiin Itämeren alueen uusille jäsenmaille, sillä logistinen tietotaito on selvästi korkeampaa Suomessa kuin Itämeren alueen hakijamaisissa.

Kuten edellä on todettu, Suomen asema nettomaksajana tulee jatkossa voimistumaan. Ennen laajentumista on pyrittävä hyödyntämään täysimääräisesti kaikki se tuki, jota unionista voidaan saada Suomen liikenneinfran kehittämiseen. Valiokunta viittaa aiempiin kannanottoihinsa ja toteaa edelleen, että rakennerahastovarojen käyttöä infrahankkeisiin tulisi tehostaa. Mikäli hankkeisiin osoitetaan rahoitusta rakennerahastosta, tulee samalla huolehtia siitä, että EU-ohjelmien kansallisen osuuden rahoitukseen osoitetaan riittävät määrärahat.

EU:n tutkimustoiminta ja laajentuva unioni

Euroopan unionin tukema tutkimustoiminta edustaa n. 5 prosenttia Euroopan koko tutkimus- ja kehitystoiminnasta. Yhteisön keskeisiä kriteereitä ovat eurooppalainen lisäarvo sekä tutkimuksen laatu. Tutkimustoiminnan tulee valiokunnan mielestä olla sen luonteista, että siitä saadaan selkeästi suurempi hyöty toteuttamalla se laajempaan kuin kansallisena hankkeena. EU:n tutkimus- ja kehitystoiminnan tulee olla kansallista toimintaa täydentävää. Sillä ei voi valiokunnan mielestä korvata kansallisia toimenpiteitä. Tämä edellyttää, että jäsenmaat osoittavat riittävät resurssit kansallisiin tarpeisiinsa.

Eurooppa on sekä voimavaroiltaan että eräiltä osin myös tulosten hyödyntämisen kannalta keskeisiä kilpailijoitaan, USA:ta ja Japania, heikommissa asemassa. Kilpailuaseman parantaminen riippuu ensisijaisesti siitä, mitä kansallisella tasolla ollaan valmiita ja kyetään tekemään ja miten hyvin jäsenvaltiot pystyvät tehostamaan yhteistyötään.

Suomi tukee vahvasti EU:n tutkimus- ja kehittämistoiminnan periaatteita, joiden mukaan yhteisön toiminnan tavoitteena on lujittaa yhteisön teollisuuden tieteellistä ja teknologista pe-

rustaa, vahvistaa eurooppalaisen teollisuuden kansainvälistä kilpailukykyä sekä edistää kaikkea tutkimustoimintaa, jota pidetään tarpeellisenä yhteisön muiden poliitikkojen perusteella.

EU:n taloudellinen ja sosiaalinen integraatio sekä EU:n laajeneminen tulevat lisäämään unionin yhteisen tutkimustoiminnan tarvetta. Viime aikoina EU:n tutkimuksen puiteohjelman osallistujapohjaa on laennettu ja se on avattu ulkopuolisille maille, ensisijaisesti ehdokasmaille. Viidennen puiteohjelman täysosallistujina ne ovat voineet "harjoitella" integraatiota nimenomaan tutkimuksen sektorilla.

Puiteohjelmaan ne maksavat jäsenosuuden, joka kasvaa 40 prosentista 100 prosenttiin vuosina 1999—2002. Ehdokasmaat ovat saadun selvityksen mukaan kuitenkin melko vaikeassa tilanteessa, koska niiden GERD:stä (TTK-panostuksen osuus BKT:sta) menee suuri osuus siihen, että maat maksavat puiteohjelmaan jäsenmaksunsa. Kaikkien ehdokasmaiden palautekeroin ei myöskään ole ollut hyvä (esim. Puola 0,6 v. 1999 tilanne). Toisaalta esim. Viro on saadun selvityksen mukaan onnistunut tässä hyvin.

Laajentumisen osaltakin tulee kuitenkin valiokunnan mielestä muistaa, että puiteohjelman tavoitteena on Euroopan kilpailukykyyn parantaminen ja että sen projektien tärkein valintakriteeri on aina tieteellinen ja teknologinen taso. Mukaan pääsevät vain parhaat, koska kaikki kilpailevat keskenään. Mitään korvamerkittyä maa-kohtaista rahoitusta ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan ole. Toisaalta rahoitus ei suinkaan ole ainoa eikä välttämättä tärkein osallistumisesta saatu hyöty. Yhteistyön luomat verkostot, tiedon ja osaamisen kasvu sekä uudet markkinat ovat puiteohjelman rahoitustakin merkittävämmät hyödyt.

Laajentuminen turvallisuussektorin näkökulmasta

Poliisitoimi. Euroopan unionilla on oikeus- ja sisäasioiden rahoitusprojekteja, joista eräitä on käytetty poliisitoiminnan kehittämiseen. Ohjelmien yhteisenä tavoitteena on kehittää unionia vapautteen, turvallisuuteen ja oikeuteen perustu-

vana alueena, joka tarjoaa kansalaisilleen korkeatasoisen suojan. Samoin tavoitteena on torjua järjestäytyntä rikollisuutta.

Laajentuminen edellyttää oikeus- ja sisäasioiden säännösten hyväksymistä sellaisina kuin ne ovat liittymishetkellä. Lisäksi edellytyksenä on säännösten mukaisten hyväksytyjen normien kansallinen täytäntöönpano ja toteuttaminen käytännössä.

Hakijamaita on jo tähän mennessä tuettu järjestelmiensä kehittämässä. Sisäasiainministeriön laajentumisstrategian mukaisesti voimavaroja on suunnattu lähinnä Suomen lähialueille. Yhteistyö uusien jäsenmaiden kanssa saattaa aiheuttaa tulevaisuudessa vielä lisäkustannuksia. Todennäköistä on, että Suomi osallistuu myös jatkossa oikeus- ja sisäasioiden rahoitusohjelmien toteuttamiseen. Uusien jäsenvaltioiden mukaantulo aiheuttaa korotuspaineita myös EU:n jäsenvaltioiden yhteistyöelimeksi perustetun Europolin jäsenmaksuihin.

Pelastuspalvelu. Pelastuspalvelualalla lainsäädäntöä ei ole harmonisoitu eikä unionille sen suhteen ole annettu toimivaltaa. Pelastustoimen toteutus on edelleen jäsenvaltioiden vastuulla eikä tulle arvioinnin kohteeksi myöskään laajentumisneuvotteluissa.

Laajentumisen mahdolliset budjettivaikutukset pelastustoimen osalta ovat pieniä verrattuna esimerkiksi poliisitoimeen. Ei myöskään ole ar-

viota siitä, mitä hakijamaiden pelastuspalvelun nostaminen samalle tasolle nykyisten jäsenmaiden kanssa maksaisi. Rahoitustarpeita saattaa ilmetä, mikäli mekanismeja ympäristö- ja siviilikriisinhallinnan alueella kehitetään palvelemaan laajentuvan unionin tarpeita.

Rajavalvonta. EU:n laajentuminen on merkittävä asia erityisesti laittoman siirtolaisuuden näkökulmasta. Ennen pitkää kaikki uudet jäsenmaat liittyvät mukaan myös Schengen-järjestelyyn. Tällöin sisärajarakastukset poistetaan ja EU:n yhteinen ulkorajojen valvonta tapahtuu nykyisten hakijamaiden rajoilla. Kun luvattomat rajanylitykset meillä jäävät tällä hetkellä alle kymmeneen tapaukseen vuodessa, on niitä Etelä- ja Keski-Euroopassa useilla rajoilla kymmeniä tuhansia, jopa satoja tuhansia.

Rajavalvonta on jokaisen hakijamaan kansallisesti järjestettävä asia. Laajentumisen jälkeiseen aikaan ei ole suunniteltu pysyviä EU:n rahoitusjärjestelyjä.

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella valiokunta kunnioittavasti esittää,

että suuri valiokunta ottaa asiaa käsitellessään huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

VaVL 7/2001 vp — E 99/2000 vp

Helsingissä 15 päivänä toukokuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Maria Kaisa Aula /kesk	Anni Sinnemäki /vihr (osittain)
jäs.	Olavi Ala-Nissilä /kesk	Sakari Smeds /skl
	Pirjo-Riitta Antvuori /kok	Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
	Matti Huutola /vas	Kari Uotila /vas
	Timo Ihamäki /kok	Jukka Vihriälä /kesk
	Seppo Kääriäinen /kesk	vjäs. Liisa Hyssälä /kesk (osittain)
	Tuija Nurmi /kok	Kari Kantalainen /kok (osittain)
	Ola Rosendahl /r	Iivo Polvi /vas.
	Matti Saarinen /sd	

Valiokunnan sihteereinä jaostokäsittelyssä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Arvo J. Kämppi
valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja

valiokuntaneuvos Marjo Hakkila
valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko.